

متن منشور مدینه یا میثاق مدینه

(سندی که پیامبر اسلام بدو حکمرانی در مدینه با جامعه خود منعقد کرد . در زمانه کنونی، این سند با عنوان اولین قانون اساسی نیز مطرح شده است)

- این (نوشته) میثاق یا منشوری است از طرف محمد (ص) پیغمبر (فرستاده) خدا در میان مؤمنان و مسلمانان از طائفه قریش و (اهالی) یثرب (مدینه) و کسانی که از آنها پیروی کنند و به آنها پیوندند و با آنها در جهاد شرکت کنند، نافذ و جاری خواهد بود .
- این‌ها صرف نظر از سایر مردم، امتی هستند یگانه و مشخص (یک واحد سیاسی) .
- مهاجران قریش مسئول حفظ و حراست بخش خود خواهند بود و خون‌بهای خود را با رعایت حس نیکوکاری و عدالت که در میان مؤمنان وجود دارد، خواهند پرداخت و نیز فدیة اسیران خود را بر اساس اصول نیکوکاری و عدالت همه با یکدیگر پرداخت خواهند کرد .
- بنو عوف نیز مسئول حفظ و حراست بخش و ناحیه خود خواهند بود و نیز خون‌بهای مربوط را با توافق یکدیگر خواهند پرداخت و همچنین فدیة مربوط به اسیران خود را نیز با رعایت اصول نیکوکاری و عدالت رایج در میان مؤمنان تأدیه خواهند کرد .
- بنو حارث (خزرجی‌ها) مسئول حفظ و حراست ناحیه خود خواهند بود و هر طایفه و گروهی با توافق، فدیة مربوط به اسیران خود را بر اساس عدالت و نیکوکاری پرداخت خواهند کرد .
- بنو ساعده مسئول نگهداری و حفاظت بخش خود خواهند بود و هر گروهی بر اساس اصول نیکوکاری و عدالت رایج در میان مؤمنان فدیة خود را خواهد پرداخت .
- بنو جشم مسئول حفظ و نگهداری بخش خود خواهند بود و بر اساس اصول نیکوکاری و عدالت رایج در میان مؤمنان، فدیة خود را خواهند پرداخت .
- بنو نجار مسئول نگهداری و حفاظت بخش خود خواهند بود و هر طائفه و گروهی بر اساس عدالت و نیکوکاری رایج در میان مؤمنان، فدیة خود را خواهند پرداخت .
- بنو عمرو بن عوف مسئول نگهداری و حفاظت ناحیه خود خواهند بود و هر طایفه‌ای بر اساس عدالت و نیکوکاری رایج در میان مؤمنان، فدیة خود را ادا خواهند کرد .
- بنو نبیت مسئول حفظ و حراست بخش خود خواهند بود و هر طایفه‌ای بر اساس عدالت و نیکوکاری رایج میان مؤمنان، فدیة خود را خواهند پرداخت .

• بنو اوس مسئول نگه‌داری و نگهبانی ناحیه خود خواهند بود و هر طایفه‌ای فدیة خود را مطابق اصول عدالت و نیکوکاری رایج در میان مؤمنان پرداخت خواهند کرد .

• مقرر است که: مؤمنان هیچ فردی را که در اثر فشار قرض از پا درآمده باشد (بدون کمک) به حال خودش وانگذارند و در موضوع فدیة نیز بر اساس اصول عدالت و نیکوکاری رایج میان مؤمنان و همچنین راجع به خون‌بها رعایت حال چنان شخصی را بنمایند. و هیچ مؤمنی با مولا (هم پیمان) مؤمن دیگری علیه او به مخالفت برنخیزد .

• و نیز مقرر است که مؤمنان پرهیزکار باید در برابر آن فردی که از میان آنان یاغی شود یا بخواهد به دیگران تجاوز کند و ستمکاری نماید یا این که موجبات تعدی و جنایتی را فراهم سازد یا در میان مؤمنان فساد ایجاد کند، همه با یکدیگر همکاری کنند و او را مغلوب سازند؛ گو این که قیام‌کننده و متجاوز فرزند یکی از مؤمنان باشد .

• هیچ مؤمنی نباید مؤمن دیگری را که کافری را کشته، بکشد و به هیچ کافری علیه مؤمنی نباید کمک نماید .
• مسلّم و قطعی است که حمایت خدا یکی بیش نیست و حمایت مؤمنان از نازل‌ترین فرد مسلمان، در موردی که به نام اسلام تعهدی نموده باشد، قطعی و همگانی است و همه مؤمنان در برابر همه مردم جهان، با یکدیگر برابرند .

• افرادی از جامعه یهود که به ما کمک کنند، حمایت و کمک ما را جلب خواهند کرد و **با ما برابر خواهند بود** و هیچ کس نخواهد توانست بر آن‌ها تحمیلی روا دارد و بدیهی است به مخالفین آن‌ها نیز کمکی نخواهد شد .

• مسلّم است که صلح مؤمنان یکی بیش نخواهد بود و اگر احیاناً در راه خدا جنگی پیشامد کرد، هیچ مؤمنی حق ندارد بدون موافقت مؤمنان با طرف مخاصمه صلح کند، مگر این که این صلح مورد موافقت همه مؤمنان باشد که در آن صورت آن چنان صلحی که بر اساس عدالت و برابری استقرار یافت، برای همه الزام‌آور خواهد بود .

• هر طایفه‌ای که همراه ما جنگ کند، دستجات آن طایفه باید به نوبت همراه ما بجنگند .
• از آنجایی که مؤمنان همه در حکم یک هیأت هستند، در خون‌هایی که از آن‌ها در راه خدا ریخته می‌شود، اولیاء یکدیگرند (یعنی همه ولی دم شناخته می‌شوند و قصاص بر عهده همه است).

• بدون تردید مؤمنان پرهیزکار پیرو هدایت و تابع بهترین طریق ارشادند .
• هیچ مشرکی نباید به یک نفر از قریش حمایتی بدهد و یا مالی از او نگه‌داری کند، هیچ مؤمنی را مانع نشود که بر مشرک تسلط پیدا کند .

• اگر کسی عمداً مؤمنی را بکشد و ثابت شود؛ باید به قصاص آن قتل کشته شود، مگر این که بازماندگان مقتول راضی شوند (که خون‌بها بگیرند) و همه مؤمنان باید برای مجازات اقدام کنند و هیچ نوع عمل و اقدام دیگری برای مؤمنان روا نیست .

- برای هیچ مؤمنی که معتقد به این سند باشد و به خدا و روز قیامت عقیده داشته باشد، جایز نیست که به جنایت کار کمک کند یا او را پناه دهد و هر کسی که جنایت کار را یاری دهد یا او را پناه دهد، هر آینه لعنت خدا و خشم خدا در روز قیامت متوجّه او خواهد بود و هیچ نوع مخارجی یا غرامتی از او پذیرفته نخواهد شد .
- بر شما مؤمنان واجب است در هر موردی که با یکدیگر اختلاف پیدا کردید، مرجع امر خدا و پیغمبرش باشند .
- هر گاه در هنگام جنگ یهودیان با مؤمنان همکاری بنمایند، هزینه جنگی را خودشان باید بپردازند .
- یهود بنی عوف با مؤمنان در حکم یک امت شناخته می شوند؛ با این تفاوت که یهود مطابق دستور دین خود عمل کنند و مسلمانان مطابق اوامر دین خود. موالی (هم پیمانان) یهود در حکم خود یهودند، مگر کسانی که ستم کنند و مرتکب گناه شوند و متجاوز باشند، چنین کسانی جز خود و اهل خانه خود را دچار زحمت نخواهند کرد .
- یهود بنی نجار، حقوقشان مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود .
- یهود بنی حارث، حقوقشان مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود .
- یهود بنی ساعده، حقوقشان مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود .
- یهود بنی جشم، حقوقشان مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود .
- یهود بنی اوس، حقوقشان مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود .
- یهود بنی ثعلبه، حقوقشان مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود. مگر کسی که ستم کند و مرتکب گناه گردد و او نیز جز به خود و اهل خانواده خود زیانی نخواهد رسانید .
- مسلم است که «جفنه» چون شاخه ای است از قبیله ثعلبه، مانند خودشان (در حکم خودشان) هستند .
- بدون تردید حقوق بنی شطیبه مانند حقوق یهود بنی عوف خواهد بود و مسلم است که این معنی باید از هر جهت رعایت شود و تجاوزی روی ندهد .
- موالی ثعلبه دارای حقوق اعضای اصلی همان قبیله خواهند بود .
- مسلم است که شعبه های فرعی یهود دارای حقوق اعضای اصلی شان خواهند بود .
- مسلم است که هیچ یک از افراد یهود جز با اذن و اجازه محمد (ص) در جنگ شرکت نخواهند کرد .
- قصاص نباید از بین برود و خون کسی نباید هدر شود و هر کس خون کسی را بریزد، زحمت آن دامن گیر خود و خانواده اش خواهد شد و خدا به بهترین وجهی به این مطلب عنایت دارد .
- هنگام بروز جنگ مخارج جنگی یهود بر عهده خودشان و مخارج جنگی مسلمانان بر عهده خودشان خواهد بود و به هر حال هر دو طرف با یکدیگر بر ضدّ کسانی که علیه پیروان این دستور بجنگند، همکاری خواهند کرد و روابطشان با یکدیگر بر اساس مشورت و خیرخواهی و نصیحت خواهد بود و از بدرفتاری احتراز خواهند کرد .
- هیچ فردی نباید نسبت به هم پیمانش بدرفتاری کند و همه باید به مظلوم کمک کنند .

- هنگامی که مسلمانان با یکدیگر در حال جنگ باشند، یهودیان به مسلمانان کمک مالی خواهند کرد .
- داخل شهر مدینه برای پیروان این سند «حرم» شناخته خواهد شد .
- پناهنده هر کس در حکم خود اوست و هیچ کس نباید به پناهنده‌اش زیانی برساند و یا نسبت به او مرتکب جرمی شود .
- پناهنده (یعنی کسی که از دیگری حق «جوار» یا پناهندگی گرفته) نمی‌تواند جز با اجازه شخص حمایت‌کننده، دیگری را در این حق اصلی شریک کند .
- هرگاه بین کسانی که تابع این دستور هستند، کشتاری روی دهد یا مشاجره‌ای درگیرد که بیم فساد در آن باشد، مرجع امر رسیدگی خدا و محمد (ص) (که فرستاده خداست) خواهند بود و خدا ضامن پرهیزگارتین و نیکوکارترین پیروان این سند است .
- به قریش و یاران قریش حق جوار (پناهندگی) داده نمی‌شود و آن‌ها از حقوق پناهندگی محرومند .
- پیروان این سند در برابر کسانی که به مدینه حمله کنند، یکدیگر را یاری خواهند کرد .
- اگر یهودی‌ها به صلحی دعوت شوند که در آن همکاری کنند و آن صلح را عملی سازند، می‌توانند به این کار اقدام کنند، در آن صورت مؤمنان نیز باید آن صلح را بپذیرند مگر این که صلح با کسانی باشد که در راه دین می‌جنگند .
- هر گروهی مسئول حفاظت و نگهبانی آن قسمت از شهر هستند که روبه‌روی آن‌ها واقع شده است .
- یهودیان اوس همان حقوق را دارند که پیروان این سند از آن برخوردارند و پیروان این سند، بدون تعرض و تجاوز به دیگران، باید رعایت دقیق‌ترین نکات آن را بنمایند .
- هر کس عمل خلافی مرتکب شود، سزای آن را خواهد دید و به طور قطع خدا ضامن پرهیزگارتین افراد است و از آن کسی حمایت می‌کند که به بهترین وجه مطابق مندرجات این دستور عمل نماید .
- به طور قطع این میثاق (سند) از کسی که ستم کار و عهدشکن و متجاوز باشد، حمایت نخواهد کرد و هر کس از شهر خارج شود و هر کس در مدینه بماند، مأمون و مصون خواهد بود مگر کسی که ظلم کند و بر خلاف مندرجات این منشور (سند) عمل کند و به طور قطع و مسلم خدا پناه دهنده کسانی است که نیکوکاری را پیشه کنند و پرهیزگارتر باشند؛ و محمد (ص) فرستاده خداست.

.....

(ماخذ: دانشنامه اسلامی - ویکی اهل الایت)

برخی از نکات این سند:

- ۱- در این سند تأکید شده که مسلمانان به رغم اختلاف قبایل و وابستگی ها و تفاوت سطوح، و میزان و نوع خواسته ها، و به رغم اختلاف وضعیت اجتماعی و معیشتی هر کدام، یک امت واحد هستند. این قرارداد دارای ابعاد سیاسی و آثار حقوقی است. چنان که بر وضعیت سیاسی و اجتماعی، و حالت روانی، عاطفی، فکری، معیشتی و همه جنبه های زندگی، به طور عام تأثیر می گذارد.
- ۲- مسئولیت دفع ظلم و ستم بر عهده همگان قرار گرفت و فقط به ستم دیده اختصاص نداشت. شاید این ماده به لحاظ آثاری که در بنیه اجتماعی جامعه بر جای می گذاشت و ارتباط آن با تصمیمات و مواضع سیاسی و تعاطی و اعمال ظلم و ستم حاکمان، و نیز بازتاب مثبت یا منفی قراری که مقاومت و مبارزه با ظلم و ستم را مسئولیت اجتماعی می داند، نه وظیفه انحصاری حاکم و زمامدار، هر چند در موارد فراوانی به گونه ای حاکمیت و موقعیت او را نیز به خطر می اندازد؛ آری شاید از این لحاظ مهم ترین مفاد عهدنامه باشد.
- ۳- در این سند اندیشه قبیله گرایی، باطل و ملغی اعلام شده است. بر پایه این تفکر بر قبیله لازم بود که در هر صورت از افراد خویش حمایت کند، اگر چه جانی و ستم کار باشند. در حالی که عهدنامه پیامبر (ص) تأکید داشت که همگان در قبال قاتل مسئول هستند و باید او را و هر که در هر مقامی باشد، تعقیب و دست گیر نمایند.